

Гапєєва О.М., доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки та економічної безпеки, Університету митної справи та фінансів м. Дніпро

Гапєєв С.М., доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри будівництва, геотехніки і геомеханіки НТУ «Дніпровська політехніка» м. Дніпро

АСПЕКТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ

Посилення глобалізаційних процесів, які відбуваються у сучасному світі, трансформують світовий порядок та характеризуються невизначеністю, виникненням кризових ситуацій, появою загроз гібридного типу, які загострюють конкурентну боротьбу за ресурси та ринки збуту як на світових, так і національних ринках та створюють для національній безпеці вразливості, погіршуючи якісні характеристики системи, та ризики.

Безпека національної економіки є комплексним багатогранним поняттям, яке визначає здатність реалізувати національні інтереси держави і пов'язане з впливом зовнішніх детермінант на її стан та стійкістю внутрішніх складових національної економіки. Безпекове середовище формується з огляду на фактори, які є викликами для системи забезпечення економічної безпеки. Ці виклики є наслідком суперечливості економічних інтересів акторів економічних відносин. При оцінці даного чинника потрібно мати на увазі взаємозв'язок всіх рівнів, які визначають ієрархічну структуру системи економічної безпеки.

Ієрархічна конфігурація національної економічної безпеки як системи характеризується гомогенністю та гетерогенністю. З одного боку, національне безпекове середовище є цілісним та визначається єдністю соціально-економічного простору та сталого розвитку суспільства, з іншого, національна економічна безпека, яка стає надсистемою по відношенню до стійкості регіонів, суб'єктів господарювання, безпеки особистості, одночасно виступає як

підсистема глобальної економічної безпеки, гарантами яких виступає світовий економічний порядок та сталий розвиток [1].

Загалом можна говорити, що системи забезпечення міжнародної безпеки, національної безпеки і національної стійкості є взаємопов'язаними структурними компонентами та характеризуються прямими та зворотними зв'язками та з, одного боку – формують внутрішнє функціональне середовище системи, а з іншого – визначають формат взаємовідносин із зовнішнім середовищем.

Повномасштабна агресія РФ проти України призвела до розуміння того, що за таких умов функціонування складових економіки держави має відбуватися не просто у сформованому та надійному безпековому середовищі, а в умовах, коли зазначені складові мають високий ступінь стійкості функціонування. Тобто, не просто бути спроможними до опору щодо зовнішніх загроз, а перш за все мати змогу адаптуватися до зовнішнього середовища, що постійно та динамічно змінюється, швидко відновлюватися у разі реалізації тих чи інших загроз та втрат внаслідок їх руйнівної дії з метою забезпечення штатних режимів функціонування. Таким чином, як зазначено в [2, с. 2], аспект забезпечення безпеки, зокрема щодо критичної інфраструктури, є складовою частиною більш широкого та складного поняття забезпечення стійкості функціонування тої чи іншої складової-національної економіки.

Це добре видно на прикладах заходів щодо забезпечення функціонування критичної інфраструктури. Потреба забезпечити безпеку роботи об'єктів критичної інфраструктури є зрозумілою та очевидною. Разом із тим, в умовах, коли мова йде про вже існуючі об'єкти (основні та резервні), реалізація заходів, що забезпечують абсолютну (або близьку до абсолютної) їх безпеку, наприклад, розміщення об'єктів в підземних бункерах високого ступеня захищеності, навряд чи можлива. За таких умов будуть задіяні лише ті заходи безпеки, що є можливими та які не є абсолютними. Проте, в разі реалізації не тільки можливих заходів безпеки типу зведення захисних споруд над існуючими об'єктами критичної інфраструктури, які захищають їх від певних видів зброї, а й створення кластерної системи розподілення електроенергії, значно підвищує живучість

єдиної енергосистеми, а накопичування запасів обладнання та запчастин – її швидке відновлення від пошкоджень, до яких призводять ворожі атаки, тобто, такий комплексний підхід забезпечить саме стійкість критичної інфраструктури, а не тільки унебезпечить об'єкти від загроз.

Погляд на безпекове середовище національної економіки як на середовище безпечного та стійкого її функціонування потребує перегляду стратегічних та програмних документів щодо створення та реалізації національної економічної безпеки держави, які в більшості своїй ґрунтуються на баченні безпекового середовища як середовища захисту складових національної економіки, в напряму імплементації саме принципів національної стійкості.

Список використаних джерел

1. Грибіненко О. М. (Гапеева О. М.). Міжнародна економічна безпека в контексті сталого розвитку: Монографія. Д: Середняк Т.К., 2020. 434 с.
2. Суходоля О. Стійкість здійснення життєво важливих функцій: узагальнення досвіду реагування України на руйнування енергетичної інфраструктури // Національний інститут стратегічних досліджень [електронний ресурс] URL: <https://www.niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/stiykist-zdiysnennya-zhyttyevo-vazhlyvykh-funktsiy-uzahalnennya>